

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน และคณะกรรมการโรงเรียน(คณะกรรมการศึกษา) นั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องผูกพันจนยากที่จะแยกออกจากกันได้เพราะทั้งสองสิ่งต่างเป็นเหตุและเป็นผลของกันและกันตามที่เสนอมานี้แล้ว ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป. เล่ม 7 : 7-8) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. ศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่โดยละเอียดในด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร สภาพปัญหา เจตคติและความเชื่อต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนสามารถวางแผนปฏิบัติงานด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. รับผิดชอบในการจัดให้มีการวางแผนดำเนินการด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานตามแผน
4. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงโดยใช้เทคนิคต่างๆ
5. จัดให้มีการเยี่ยมเยือนชุมชนเพื่อรับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน
6. รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่างๆตามขอบข่ายของงาน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
7. จัดให้มีบริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆที่โรงเรียนสามารถทำได้
8. เลือกบุคคลในชุมชนและแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการศึกษาได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากที่สุด โดยให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
9. ดำเนินการให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นคือ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มากที่สุด

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : คำนำ) ในปี พ.ศ.2539 กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงให้ความสำคัญกับชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในชุมชนมากขึ้น และได้ประกาศใช้ " ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย กรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 " มาจนกระทั่งประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543

ซึ่งได้กำหนดอัตราส่วนและคุณสมบัติได้ดังนี้

2.3.3 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตากใบ (2543 : 1-2) ข้อ 5 กำหนดให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคนประกอบด้วย

1. “ ผู้แทนผู้ปกครอง ” ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามระเบียบนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกิน 2 คน

2. “ ผู้แทนครู ” ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกิน 2 คน

3. “ ผู้แทนองค์กรชุมชน ” ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2คน

4. “ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ” ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นจำนวนไม่เกิน 2 คน

5. “ ผู้แทนศิษย์เก่า ” ได้แก่ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

6. “ ผู้ทรงคุณวุฒิ ” ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐเจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษา จำนวนไม่เกิน 4 คน ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการและให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน (1) (3) (4) (5) และ (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อ6 กำหนดให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ตามข้อ 5 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

และข้อ 8 ได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ 1) เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา 2) เป็นผู้มีความประพฤติดี 3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย 4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 13 กำหนดให้คณะกรรมการมีหน้าที่ 12 ประการ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบ ในการจัดทำสารประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ
ท้องถิ่น
4. กำกับแลติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่าง
ทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน
6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความ
สามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ
ด้านการบริหารบุคคลและด้านการบริการทั่วไปของสถานศึกษา
8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาดูดอนจนวนวิทยากรภายนอก และภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี
ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ดลดจนวนประสานกับองค์กร
ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษา เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนา
ชุมชนและท้องถิ่น
10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอ
ต่อสาธารณชน
11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่
เห็นสมควร
12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

3.คุณภาพทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา

ถ้าจะกล่าวถึงคุณภาพแล้ว ทุกสังคม ทุกองค์กร ทุกชุมชน ทุกกิจกรรม และทุกระบบ
ล้วนต้องการ "คุณภาพ" เพราะคุณภาพคือความพึงพอใจของผู้รับบริการ คุณภาพคือความอยู่

รอด คุณภาพคือความก้าวหน้า คุณภาพคือตัวชี้วัด ความสำเร็จ สังคมที่มีคุณภาพเป็นสังคมที่มีความกินดีอยู่ดี เอื้ออาทรและเกื้อกูลกัน มีระบบเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรมที่ดี องค์การที่มีคุณภาพเป็นองค์การที่มีสมาชิกหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

3.1 ความสำคัญของมาตรฐานในการประเมินคุณภาพการศึกษาไทย

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญ ก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆตลอดช่วงชีวิต สามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านต่างๆที่จะดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมถึงสร้างสรรค์ การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ รัฐเห็นความสำคัญของการศึกษา ในปี พ.ศ. 2542 จึงได้ตรา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้ มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมใน การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังที่ สมคิด พรมจรรย์และสุพักตร์ พิบูลย์, (2544 : 3) กล่าวว่า รัฐได้ยึดหลักการจัดการศึกษา 3 ประการ คือ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3) พัฒนาสาระกระบวนการ เรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้มีการกำหนดมาตรฐาน และจัดระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา และยังคงสอดคล้องกับ สุรัฐ ศิลปอนันต์, (<http://www.moe.go.th> 2545 : 1) กล่าวว่าเด็กไทยในอนาคต เด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เด็กไทยในยุค โลกาภิวัตน์ต้องเป็นเด็กไทยรุ่นใหม่ ที่มีคุณภาพอย่างใหม่ที่ได้มาตรฐานสูงในระดับสากล และ การที่จะทำให้คนมีคุณภาพได้นั้น สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, (<http://www.moe.go.th> 2543 : 1) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า คนดีและเก่งสามารถอธิบายได้หลายลักษณะ หลายมิติ ขึ้นอยู่กับ จุดประสงค์ และประสบการณ์ แต่คนเก่งและดีนั้นต้องอยู่ในนิสัยแห่งคุณภาพ 8 ประการ คือ

1. รักความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งร่างกาย จิตใจ และการปฏิบัติงานเป็น พื้นฐานที่จะนำไปสู่คุณภาพด้านอื่นๆ
2. ปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง มีนิสัยหรือทำงานไม่ดีก็ปรับปรุงให้ดี
3. ทำงานเป็นทีม คนแต่ละคนไม่ได้เก่งทุกเรื่องหรือทำทุกอย่างได้ ต้องร่วมกันทำงาน

ประสานกันอย่างเป็นระบบ

4. มุ่งเน้นกระบวนการ ฝึกนิสัยการทำงานที่ให้ความสำคัญกับสาระและกระบวนการ มากกว่าการให้ความสำคัญกับรูปแบบเพราะจะทำให้กิจการพัฒนาและมีคุณภาพ

5. ศึกษาและฝึกอบรมอยู่เสมอ ฝึกนิสัยการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาแหล่งความรู้ใหม่ๆ ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ ประสบการณ์ใหม่ๆ

6. สร้างความเชื่อมั่นเพื่อประกันคุณภาพ ฝึกการทำงานที่เป็นระบบ ทำอะไรต้อง กำหนดเป็นแผน มีวิธีการที่ปฏิบัติที่ชัดเจน และปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

7. การร่วมคิดร่วมทำ เปิดใจตัวเองให้กว้าง ไม่กีดขวางความปรารถนาดีของคนอื่นที่ จะเข้ามาช่วยเหลือ

8. ทำให้ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้น(Right the First time) และทำให้ถูกต้องทุกครั้ง การทำให้ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้น ไม่ต้องตามแก้ปัญหาในภายหลัง นิสัยคุณภาพจะเกิดขึ้นได้ บุคคลนั้นต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น รัฐบาลต้องการให้การศึกษาของไทยมีการพัฒนาขึ้นกว่าแต่ ก่อน อยากรเห็นคุณภาพการศึกษาอย่างใหม่ มีมาตรฐานการศึกษาที่สูง มีการกำหนดมาตรฐาน ในการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อต้องการเป้าหมายสูงสุดคือ คุณภาพการเรียนของเด็กได้ มาตรฐานที่สูง

3.2 วิวัฒนาการของมาตรฐานในการประเมินคุณภาพการศึกษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วย งานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่างๆ เพิ่มขึ้นเพื่อให้ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการพัฒนามาตรฐานการ ศึกษาโดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทย วิสัยทัศน์ความ เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ลักษณะของสังคมไทย และคนไทยที่พึงประสงค์ เป้าหมายและแนว ทางการจัดการศึกษามาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รวมทั้งหลักการและจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรของแต่ละ ระดับการศึกษาแล้วสังเคราะห์จัดทำเป็นร่างมาตรฐานการศึกษา

หลังจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดประชุมระดมความคิดเห็น และสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่าย เพื่อปรับปรุงร่างมาตรฐานและจัดทำตัวบ่งชี้ ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (2544 : 101) ได้กล่าวว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ร่วมกันร่างมาตรฐานการศึกษา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มบุคคล หลายกลุ่มหลายฝ่าย มีสาระสอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการ รวมทั้งการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นสำคัญ โดยมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐาน ด้านปัจจัย

ต่อมาในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ร่างมาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก 10 มาตรฐาน และ ให้กระทรวงศึกษาธิการปรึกษารัฐมนตรีหรือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการปรึกษารัฐมนตรีหรือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กระทรวง ศึกษาธิการได้ขอให้เพิ่มมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกอีก 4 มาตรฐาน เป็น 14 มาตรฐานและเสนอให้มีการปรับตัวบ่งชี้บางข้อให้สอดคล้องกับมาตรฐาน โดย มีการนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีเพื่อทราบในคราวประชุมเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2543 ซึ่งมาตรฐาน การศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการขอเพิ่มเป็น 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้เป็นมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เราทราบว่า ปัจจุบันนี้โรงเรียนที่ได้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องเตรียมผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษานั้นต้อง เตรียมความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกซึ่งสอดคล้องกับ สบป ลักษณะ (<http://www.moe.go.th> 2545 : 1) กล่าวว่า มาตรา 49 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้ รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี และต้องเสนอผลการประเมิน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรตระหนักในบทบาทของตนเองอยู่เสมอ

3.3 องค์ประกอบของมาตรฐานโรงเรียน

องค์ประกอบของมาตรฐานประกอบไปด้วย 3 ลักษณะซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 8) ได้กำหนดดังนี้คือ 1) มาตรฐานได้แก่สภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งระบุถึงสภาพปัจจัย วิธีการดำเนินงานหรือสภาพผลผลิตที่มีคุณภาพและต้องการที่จะให้เกิดขึ้น

กับทุกโรงเรียน 2) ตัวบ่งชี้ได้แก่ตัวแปรที่บอกถึงสภาพหรือคุณสมบัติในแต่ละมาตรฐาน 3) ระดับคุณภาพได้แก่ประเด็นที่ใช้ในการพิจารณาและตัดสินคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ซึ่งจำแนกเป็น 3 ระดับแต่ละระดับหมายถึงคุณภาพผลผลิตมีดังนี้ ระดับ 1 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นต่ำ ระดับ 2 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจค่อนข้างสูงและระดับ 3 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจสูง
ยังมีนักวิชาการอีกท่าน สงบ ลักษณะ, (<http://www.moe.go.th> 2545 : 2) ได้เสนอแนวคิดขององค์ประกอบบางประการของคุณภาพไว้ว่า

1. การบริหารจัดการคุณภาพ สถานศึกษามีระบบคุณภาพและการดำเนินงานให้บังเกิดผลตามระบบคุณภาพตามแนว PDCA

การวางแผน (P-Planning) ตัวบ่งชี้คือ คู่มือคุณภาพที่เน้นผลที่ผู้เรียน ระบุกระบวนการและปัจจัยที่นำไปสู่ผลที่ผู้เรียน การกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของผู้บริหาร ครู และบุคลากร การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จตามกรอบเวลา การใช้ทรัพยากร เป็นต้น

การปฏิบัติ (D-Doing) ตัวบ่งชี้คือ แผนปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้อง ความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง หลักฐานการปฏิบัติจริงของผู้เกี่ยวข้อง ผลของการปฏิบัติในกรอบเวลาต่างๆของผู้เกี่ยวข้อง

การติดตามตรวจสอบ (C-Checking) ตัวบ่งชี้คือ หลักฐานการติดตามของผู้บริหารทุกระดับ หลักฐานผลการติดตามที่แสดงถึงความรู้ร่วมกันของทุกฝ่ายในผลความสำเร็จในแต่ละช่วงเวลา ปัญหาอุปสรรค ความจำเป็น ความต้องการ การปรับปรุงแก้ไข

การปรับปรุง (A-Acting and Adjusting) ตัวบ่งชี้คือ หลักฐานการคิดค้น นวัตกรรม พัฒนาวิจัย อบรม เพื่อให้ได้วิธีการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ตรงกับสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรค และมีหลักฐานของการลดปัญหา หลักฐานการเพิ่มความสำเร็จ

2. การจัดการเรียนการสอน ครูและบุคลากรมีการวางแผนและการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนตามระบบคุณภาพโดยใช้แนว PDCA จุดเน้นคือ

Planning ครูกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน ครูออกแบบการเรียนการสอนโดยจัดให้มีการประเมินพื้นฐานความสามารถของผู้เรียนก่อนสอน วางแผนกระบวนการเรียนรู้ด้วยสื่อและกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติที่สนองความแตกต่างของผู้เรียน วางแผนการใช้สื่อและแหล่งความรู้ต่างๆ วางแผนการติดตามผลการเรียนทุกชั่วโมง วางแผนการวัดและประเมินผล

Doing ครูมีหลักฐานการปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวในขั้น Planning อย่างครบถ้วน

Checking ครูมีบันทึกผลการสอนของแต่ละแผนการสอน ครูมีบันทึกผลการเรียนรู้รายบุคคลที่แสดงการเรียนรู้ได้มาตรฐาน แสดงสิ่งที่ดีต่อยกกว่ามาตรฐาน

Acting and Adjusting ครูมีหลักฐานการช่วยเหลือปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีหลักฐานการคิดค้น วิจัยในชั้นเรียน สร้างสื่อ จัดกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่อ่อนด้อย และส่งเสริมผู้เรียนที่เรียนดี มีหลักฐานการประเมินผลการเรียนที่แสดงความก้าวหน้าความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเมื่อมีการประเมินผลการเรียนขั้นสุดท้ายปลายภาคเรียน มีหลักฐานว่าผู้เรียนทุกคนมีผลการเรียนรู้เป็นที่น่าพอใจผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกคน

3.ระบบสนับสนุนคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาจัดระบบช่วยการเรียนการสอนเช่น ความมีประสิทธิภาพของระบบสื่อช่วยการเรียนการสอน การมีทำเนียบแหล่งวิชาและผู้ทรงความรู้ในชุมชน ความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาคราชการและเอกชน การมีระบบการให้รางวัลยกย่องเชิดชูครูและนักเรียนที่มีผลงานดี การระดมทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

จากองค์ประกอบของมาตรฐานโรงเรียน พอจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของสถานศึกษาที่มีคุณภาพคือ วัฒนธรรมในการทำงานและความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร และครู วัฒนธรรมคุณภาพที่ผู้บริหารและครูทุกคนมีจิตสำนึกและเจตจำนงแน่วแน่ มุ่งมั่นในผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะต้องสมบูรณ์และครบถ้วน ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารและครู อยู่ที่ความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ ผู้บริหารและครูมุ่งมั่นตรงกันที่จะพยายามคิดค้นวิธีการต่างๆ ที่จะช่วยการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยไม่ต้องรอให้มีผู้แนะนำหรือไม่ต้องรอคำสั่งจากส่วนกลาง เมื่อพบปัญหาอุปสรรคจะไม่ปล่อยวางปัญหา แต่จะกล้าลองคิดค้นแสวงหาความรู้ เรียนรู้อยู่เสมอ ทำวิจัยพัฒนาเพื่อที่จะแก้ปัญหาให้ได้

3.4รูปแบบในการพัฒนามาตรฐานโรงเรียน

สำหรับรูปแบบในการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนที่นำไปสู่คุณภาพนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 26) กำหนดไว้ 8รูปแบบได้แก่ 1) รูปแบบที่เน้นจุดหมาย (Goal Model) 2) รูปแบบที่เน้นปัจจัย (Resources-Input Model) 3) รูปแบบที่เน้นกระบวนการ (Process Model) 4) รูปแบบที่เน้นความพึงพอใจ (Satisfaction Model) 5) รูปแบบที่เน้นชุมชน (Legitimacy Model) 6) รูปแบบที่สนใจการไม่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน (Ineffectiveness Model) 7)รูปแบบองค์แห่งการเรียนรู้ (Organization Learning Model) 8) รูปแบบการบริหารคุณภาพแบบ

องค์รวม (Total Quality Management Model)ซึ่งรูปแบบทั้ง 8 รูปแบบมีจุดเด่นและข้อจำกัดที่แตกต่างกันแต่แต่ละรูปแบบก็มีความเหมาะสมในสถานการณ์ที่ต่างกันและเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วก็จะเห็นว่า รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้และรูปแบบการบริหารคุณภาพแบบองค์รวม จะมีความเหมาะสมสำหรับโรงเรียนในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สงบ ลักษณะ ,(http : //www.Moe. go. th 2540 : 5) กล่าวถึงรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 1)พัฒนาและกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ที่มุ่งไปที่ผลการเรียนที่ต้องการ 2) พัฒนาระบบการจัดการเพื่อควบคุมให้มีการปฏิบัติไปสู่มาตรฐาน 3) พัฒนาระบบการวัดการประเมิน การใช้ปัจจัยการจัดการ กระบวนการ และผลการเรียนรู้ตามมาตรฐาน 4) จัดตั้งองค์กรภายนอกที่จะมาตรวจสอบการจัดการและการบังเกิดผลตามมาตรฐาน ดังนั้นเมื่อได้กำหนดมาตรฐานขึ้นมาแล้ว การที่จะทราบว่าฐานที่กำหนดขึ้นมาเป็นมาตรฐานที่ดีหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาใน การพิจารณา ดังนี้คือ 1) เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการ (Essential) 2) ต้องมีความเที่ยงตรง (Validity) 3) ต้องมีความชัดเจน (Precise) 4) สามารถวัดตรวจสอบได้(Measurable) 5) มีการจัดการได้ (Management) 6) มีความยืดหยุ่น (Flexible) การกลั่นกรองมาตรฐานและตัวบ่งชี้จะต้องมีลักษณะดังนี้ 1) เป็นข้อมูลที่ใช้วัดความก้าวหน้าและแสดงให้เห็นถึงเป้าหมาย 2) เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กับผลผลิตของระบบ 3) เป็นข้อมูลที่อธิบายลักษณะสำคัญของระบบปัจจัยต่างๆ 4) เป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับปัญหา 5) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเชิงนโยบายที่สามารถปรับเปลี่ยนได้

3.5 มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้การประเมินของสถานศึกษาทุกแห่งอยู่บนบรรทัดฐานเดียวกัน หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาแต่ละสังกัดจึงได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมิน มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติที่พัฒนาโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้มีการระดมความคิดจากบุคคลฝ่ายต่างๆ จัดทำมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ดังที่ สมคิด พรมจัญ และสุพัทตร์ พิบูลย์ (2544 : 25) ให้รายละเอียดว่า มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งเป็น 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย โดยที่

1.มาตรฐานด้านผู้เรียน เน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม มุ่งให้ผู้เรียนมีลักษณะ 3ประการ คือ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข มี 12 มาตรฐาน

38 ตัวบ่งชี้

2.มาตรฐานด้านกระบวนการ เน้นในด้านกระบวนการบริหารและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้

3.มาตรฐานด้านปัจจัย เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานและตัวบ่งชี้เหล่านี้ถือเป็นกรอบในการประเมินที่โรงเรียนสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบการดำเนินงานของตนเอง สำหรับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก ของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2544 : 103) ได้ให้รายละเอียดที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ดังนี้

1.มาตรฐานด้านผู้เรียน

1.1มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

- 1.มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
- 2.ซื่อสัตย์สุจริต(และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สำหรับระดับอาชีวศึกษา)
- 3.มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 4.ประหยัด(ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า)

1.2มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

- 1.สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
- 2.สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณา ข้อดี-ข้อเสีย ความถูก-ผิด ระบุสาเหตุ-ผล ค้นหาคำตอบ เลือกริธี และมีปฏิภาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติ และมีความถูกต้องเหมาะสม
- 3.มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

1.3 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ / กลุ่มวิชา / หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์และวิชาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)
2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

1.4 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

1.5 มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

1.6 มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน

2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา

1.7 มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
ตัวบ่งชี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ

2.1 มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ
3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน

7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน

8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

2.2 มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

2.3 มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน

2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน

8. มีการประเมินการพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย

3.1 มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง

3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

3.2 มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา
2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน และการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ
- 3.3 มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติงาน
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์
- 3.4 มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

จากแนวความคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพวิชาการ ผู้วิจัยได้นำเอา มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน มาเป็นกรอบในการประเมินคุณภาพวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทกับคุณภาพ

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่ประกอบด้วยสังคมย่อยๆ เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สหประชาคม เป็นต้น ซึ่งแต่ละสังคมก็จะประกอบด้วยสมาชิก โดยที่แต่ละคนก็จะมีสิทธิและหน้าที่แตกต่างกัน ฉะนั้นมนุษย์ทุกคนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามสิทธิที่จะได้รับของตนเอง บรรดาสิทธิและหน้าที่ที่มนุษย์จะต้องถือปฏิบัติก็คือ " บทบาท " นั่นเองคำว่า บทบาท มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 459) หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ได้มีผู้ให้ความหมายของ

บทบาทไว้ดังนี้

ลินด์เกรน (Lindgren, 1963 อ้างถึงในสงวนศรี จิรัชัย 2527 : 20) อธิบายว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมที่เป็นหน้าที่การงานซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งแสดงให้เห็น

ราเวนและรูบิน (Raven and Rubin) อธิบายว่า บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เป็นคุณสมบัติและเป็นที่ยอมรับจากบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในกลุ่มหรือองค์กร

ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (2530 : 57) ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า พฤติกรรมของบุคคลที่ถูกผู้อื่นคาดหวังว่าจะต้องแสดงออกให้สอดคล้องเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของบุคคลนั้น

สุรางค์ จันทร์อม (2529 : 19) ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า สิ่งที่บุคคลในสถานภาพหนึ่งๆพึงกระทำตามสิทธิและหน้าที่ที่ได้รับ

กล่าวโดยสรุป บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำหรือแสดงออกมาตามสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งที่เป็นอยู่หรือ บทบาทคือ รูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่นคาดหวังจากบุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งหนึ่งๆ

ส่วนคำว่า " คุณภาพ " ได้มีผู้นำไปใช้ในหลายลักษณะทั้งในเชิงนิยาม ความรู้สึก ความคิดเห็นไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542 : 8) ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพว่า เป็นคุณค่าของความ เป็นเลิศ ระดับของคุณภาพหรือระดับของความเป็นเลิศ ซึ่งอาจหมายถึง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของวัตถุหรือบุคคลที่ทำให้แตกต่างไปจากวัตถุอื่นหรือบุคคลอื่น

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2541 : 3) ได้นิยามความหมายของคุณภาพ หมายถึง คุณลักษณะและคุณสมบัติรวมทั้งหมดของผลผลิตผล หรือบริการที่เป็นไปตามความต้องการที่กำหนดไว้ชัดเจนหรือตามแนวที่แฝงไว้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542 ข : 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง การทำให้ลูกค้าพึงพอใจด้วยการทำให้ความต้องการ และความหวังของลูกค้าได้รับการตอบสนอง

ในทำนองเดียวกัน ดร. ไฟเกนบาม (Feigenbum อ้างถึงในสมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, 2542 ข : 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึงสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเงินของลูกค้า (การใช้งานและราคา) ซึ่งสอดคล้องกับ (Sallis, 1993 : 22-23) ที่กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึงความสมบูรณ์

แบบซึ่งใกล้เคียงกับความดี ความงาม ความจริง ที่แสดงถึงความมีมาตรฐานสูงสุด นอกจากนี้ คุณภาพยังมีความหมายที่สัมพันธ์กัน 2 ด้าน คือ ด้านผู้ผลิต คุณภาพหมายถึง ตรงตาม มาตรฐาน และด้านผู้บริโภค คุณภาพ หมายถึง ตรงตามความต้องการ ส่วน ทากูชิ เอลซาเยดและ เชียง (Taguchi Elsayed and Hsiang, 1989 : 2) ได้นิยามคำว่า คุณภาพในแง่ของความสูญเสียที่เกิดแก่สังคม โดยบุคคลากรทั้ง 3 ถือว่าความสูญเสียที่สิ้นค้ำนั้นทำให้เกิดกับสังคมน้อยที่สุด นับแต่สิ้นค้ำนั้นออกสู่ตลาด

ดังนั้นเมื่อนำคำว่า " บทบาท " และคำว่า " คุณภาพ " มาใช้ในทางการศึกษาบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษา บทบาทของครู บทบาทของผู้แทนผู้ปกครอง บทบาทผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทผู้ทรงคุณวุฒินับว่ามีบทบาทในการดำเนินการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ จุดเริ่มต้นที่ทำให้สังคม องค์กร ชุมชน หรือระบบต่างๆ มีคุณภาพได้นั้นมักจะเริ่มจากปัจจัย พื้นฐานสำคัญคือ " คนมีคุณภาพ " แทบทั้งสิ้น คนคุณภาพในที่นี้หมายถึง คนดี และเก่ง ใช้ความดีเป็นกรอบและใช้ความเก่งเป็นพลังขับเคลื่อนให้องค์กรหรือชุมชนอยู่รอดและ พัฒนาต่อไปได้ ดังนั้นยอดปรารถนาของสังคมหรือขององค์กรปัจจุบัน จึงพุ่งตรงไปสู่การแสวงหา และพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนคุณภาพ ปัจจัยที่จะทำให้มีคนคุณภาพได้ก็คือ การศึกษา และ ประเทศไทยก็ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษามีพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นเครื่องมือด้วยความมุ่งมั่น และมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การจัดการ ศึกษาของชาติให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นคนคุณภาพ คือเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขหรือเรียกว่าคนเก่ง ดี และมีความสุข กล่าวโดยสรุป ก็คือต้องการให้การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.งานวิจัยในประเทศ

ไพโรจน์ ชูช่วย (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " การศึกษาปฏิบัติงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา " พบว่า 1) การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติจริงโดยรวม อยู่ในระดับปานกลางและที่ ควรปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของ

ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนต่ำกว่า 12 ปี กับตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป ที่ปฏิบัติจริง โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และควรปฏิบัติโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียนที่มีนักเรียน 359 คนลงมา กับ 360 คนขึ้นไป ที่ปฏิบัติจริงโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และที่ควรปฏิบัติโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู ที่เป็นครูมาแล้วต่ำกว่า 12 ปี กับตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป ที่ปฏิบัติจริงโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 5) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีนักเรียน 359 คนลงมา กับตั้งแต่ 360 คนขึ้นไป ที่ปฏิบัติจริงโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และที่ควรปฏิบัติโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กฤษฎา อาแว (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี " พบว่า 1) การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติจริง โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนที่ควรปฏิบัติโดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ที่ปฏิบัติจริง โดยส่วนรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติส่วนที่ควรปฏิบัติ โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน 3) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนต่างกันที่ปฏิบัติจริงโดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนที่ควรปฏิบัติโดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน 4) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันที่ปฏิบัติจริงโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบกันเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้านส่วนที่ควรปฏิบัติ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นงานวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งครูอาจารย์ต่างกัน ที่ปฏิบัติจริงโดยส่วนรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน 6) ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน ที่ปฏิบัติจริงในส่วนรวมและรายด้าน

ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนที่ควรปฏิบัติโดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด คือ การศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจชัดเจน โดยการฝึกอบรม สัมมนาหรือศึกษาดูงานควบคุม นิเทศ ติดตามผลการสอนของครูให้เป็นไปตามหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนการจัดหาและผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและเพียงพอ สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนนิเทศภายในอย่างมีระบบและต่อเนื่อง และควรให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีในทุกชั้นตอน

วิรวรรณ เทพักษ์ (2534 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส " พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับการปฏิบัติงานแต่ละด้านจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ งานด้านการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้งานห้องสมุด งานส่งเสริมการสอน งานนิเทศการศึกษา งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนและงานประชุมอบรมทางวิชาการ

สมศักดิ์ คงสำนวน (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรีเพื่อ ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา และการวัดและประเมินผลการศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ในการบริหาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการศึกษา อยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนด้านนิเทศการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและประสบการณ์ในการบริหารที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ ปรากฏผลดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัย

สำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมและแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โดยรวมและแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 6) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมและแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สามารถ รักษาศิลป์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ " พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการรวมทั้ง 4 ด้าน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน 3) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน 4) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการสอนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการบริหารงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 5) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของครูวิชาการโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดแตกต่างกันการบริหารงานวิชาการโดยรวมทุกด้านของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ยกเว้นการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศการเรียนการสอนมีการบริหารงานแตกต่างกัน

สุนทร ขอบทำดี (2534 : 3) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " บทบาทของคณะกรรมการการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง " พบว่า คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ประสานงานให้มีการเผยแพร่ข่าวสารในที่ชุมชนและขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน โดยร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้านการให้บริการแก่ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอแนะประสานงานให้โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่นให้บริการความรู้แก่ประชาชนที่โรงเรียน และแสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชนนำมาปรับปรุงอาคารสถานที่ให้บริการชุมชน ในด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน มีบทบาทขอความร่วมมือให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น ให้ครูนักเรียนร่วมพัฒนาชุมชน และสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชน ในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน มีบทบาทขอความร่วมมือประชาชนร่วมกิจกรรมวันสำคัญที่โรงเรียนช่วยพัฒนาโรงเรียนด้วยแรงงานช่างก่อสร้าง และวิทยากรซึ่งยังมีน้อย และแสวงหาความช่วยเหลือนักเรียนจากชุมชน โดยจัดอาหารกลางวัน ทุนนักเรียน และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น มีบทบาทแสวงหาความช่วยเหลือจากประชาชน นำมาสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนในการแข่งขันกีฬา งานวันเด็ก เข้าค่ายพักแรม จากกลุ่มบุคคล ศิษย์เก่าจัดตั้งกองทุน มูลนิธิเพื่อพัฒนาโรงเรียนและให้ข้อมูลและการให้บริการของโรงเรียนแก่หน่วยงานอื่น คือ วัด สถานอนามัย สภาตำบล ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการศึกษากิจกรรมการศึกษามีปัญหาการประกอบอาชีพส่วนตัวไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนะประสานงาน แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และไม่ทราบว่ามีหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนประชาชนไม่กล้าบอกกิจกรรมของตนเองและยากจนไม่อาจช่วยเหลือได้

พงษ์ศักดิ์ อินทรามะ (2536 : 9) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ " พบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานทั้ง 9 ด้านดังนี้ 1.1) ส่งเสริมให้ครูศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรด้วยตนเอง มีการปรับแผนการสอนเพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และติดตามประเมินผลครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ 1.2) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาของบทเรียน แต่ยืดหยุ่นตามสภาพของท้องถิ่น และให้ครูจัดทำบันทึกการสอนล่วงหน้าก่อนทำการสอนทุกครั้ง 1.3) จัดหาสื่อการเรียนการสอนโดยซื้อด้วยเงินงบประมาณ ครูมีการใช้สื่อตามจำนวนวัสดุและสื่อที่มีอยู่ และจัด

ห้องบริการสื่อการเรียนการสอนอย่างมีระบบ 1.4) มีการวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น (ป. 02) และนำผลการวัดไปใช้ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ 1.5) จัดห้องสมุดเป็นเอกเทศโดยมีครูทำหน้าที่บรรณารักษ์ประจำ และมีการให้บริการบำรุงรักษาและซ่อมแซมอย่างเป็นระบบ 1.6) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศภายใน โดยสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการนิเทศและให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศภายในโรงเรียนด้วย 1.7) ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานวิชาการ โดยใช้ข้อมูลปัญหาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีการควบคุมกำกับและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน 1.8) จัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติและครูมีส่วนร่วมโดยผู้บริหารเป็นผู้ประเมินกิจกรรมที่จัด 1.9) มีการสำรวจปัญหา ความต้องการ จำเป็นในการจัดครูเข้ารับการอบรมพร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมที่หน่วยงานอื่นจัดและประเมินผลเมื่อกลับมาปฏิบัติงานหลังการฝึกอบรม 2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการที่มีผู้ระบุในระดับมาก มีดังนี้คือ 2.1) ขาดแคลนครูที่มีความชำนาญเฉพาะกลุ่มประสบการณ์ 2.2) ขาดเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้รับผิดชอบห้องสมุดโดยเฉพาะ

จิตรา กาญจนวิบูลย์ (2539 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี " พบว่า งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้คือ ผู้บริหารและครูไม่ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน สาเหตุเนื่องจาก บุคลากรมีงานที่ต้องปฏิบัติมากทั้งงานสอนและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดครูให้ครบตามเกณฑ์ งานการเรียนการสอน คือ สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และห้องพิเศษไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน สาเหตุเนื่องจาก งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพิ่มขึ้น งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน คือ ครูขาดความรู้และทักษะการผลิต การใช้ และการบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน สาเหตุเนื่องจาก ครูไม่เห็นความสำคัญของกาใช้สื่อ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารประชุมชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญของกาใช้สื่อ การวัดผลและประเมินผล คือ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการให้วัดผลและประเมินผลไม่เพียงพอ สาเหตุเนื่องจาก งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอแนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพิ่มขึ้น งานห้องสมุด คือ หนังสือ วัสดุ และครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ สาเหตุเนื่องจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพิ่มขึ้น และโรงเรียนขอบริจาคจากเอกชนและหน่วยงานอื่น งาน

นิเทศภายใน คือ ผู้บริหารและครูไม่ศึกษาและทำความเข้าใจหลักการและวิธีการปฏิบัติในการนิเทศภายในอย่างชัดเจน สาเหตุเนื่องจากบุคลากรไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศ แนวทางแก้ไข คือ ผู้บริหารและครูควรได้รับนิเทศและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ งานประชุมอบรมทางวิชาการ คือ งบประมาณในการจัดประชุมอบรมทางวิชาการไม่เพียงพอ สาเหตุเนื่องจาก หน่วยงานต้นสังกัดไม่ได้จัดสรรงบประมาณในส่วนนี้มาให้โรงเรียน แนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดตั้งงบประมาณสำหรับพัฒนางานวิชาการให้โรงเรียน

สุดี ตรงต่อกร (2540 : 9) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนานาชาติในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล “ พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนานาชาติจากการศึกษาครั้งนี้มีระบบการบริหารงานวิชาการเป็น 2 ระบบ คือ ระบบการศึกษาแบบของประเทศสหรัฐอเมริกาและระบบการศึกษาแบบของประเทศอังกฤษ ซึ่งต่างก็มีความแตกต่างกันในด้านของแนวความคิดทางปรัชญาจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและวิธีดำเนินการในระบบบริหารงานวิชาการแต่ละด้าน

โรงเรียนนานาชาติที่จัดระบบการศึกษาตามแบบของประเทศสหรัฐอเมริกาจะเน้นพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน มุ่งเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้มีทักษะในกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการสื่อสารในระดับสูง ส่งเสริมนักเรียนให้เป็นผู้รู้จักคิดและวิเคราะห์ รู้จักหาเหตุผลอย่างเป็นระบบ เน้นการพัฒนาด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคมอย่างสมดุล ฝึกให้นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบและรู้จักการเสียสละต่อสังคมส่วนรวม เห็นในคุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรมของประเทศเจ้าบ้าน

ส่วนโรงเรียนนานาชาติที่จัดระบบการศึกษาแบบประเทศอังกฤษจะจัดหลักสูตรการเรียนตามกรอบหลักสูตรแห่งชาติ (National Curriculum) แห่งประเทศอังกฤษ ซึ่งจะเน้นการศึกษาด้วยตนเองมากที่สุด โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในเนื้อหาวิชาหลัก (Core Subjects) คือ วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ และมีรายวิชาพื้นฐาน (Foundation Subjects) ให้นักเรียนได้แก่ วิชาศิลปะ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ดนตรี ภาษาสมัยใหม่ พลศึกษา เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร และวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี

ฉกาจ ชันชู (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ สภาพและปัญหาการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา “ พบว่า สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมาอยู่ในระดับปานกลางทั้งสภาพและปัญหา ส่วนผู้บริหารที่มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งต่างกันและปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีสภาพและปัญหา

การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกันอีกทั้งปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างประสบการณ์การดำรงตำแหน่งที่ต่างกันกับขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกัน ไม่มีผลต่อสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส สำหรับปัญหาในการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาสส่วนใหญ่ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรอีกทั้งบุคคลในชุมชนมีฐานะยากจนไม่มีเวลาให้กับโรงเรียนเนื่องจากต้องประกอบอาชีพและการสื่อสารไม่ค่อยเข้าใจ ส่วนข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาคือ จัดงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอจัดกิจกรรมต่างๆ ในเวลาที่ชุมชนว่างและไม่บ่อยเกินไป อีกทั้งให้บุคลากรที่สามารถสื่อสารภาษาชาวบ้านได้ดีเป็นผู้ประสานงานเพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

สมศักดิ์ ด้านเดชา (2544 : 4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง " ทักษะการบริหารงานและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดยะลา " พบว่า ปัญหาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดยะลา ได้แก่ ผู้บริหารไม่ศึกษาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ขาดการติดตามประเมินผลงานการเรียนการสอน จัดหาสื่อให้ไม่เพียงพอ ไม่สนับสนุนให้ครูวัดผลเป็นระบบและต่อเนื่อง ไม่สนับสนุนให้ครูจัดห้องสมุดให้เป็นเอกเทศ ขาดการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการประชุมอบรมทางวิชาการน้อย ส่วนข้อเสนอแนะได้แก่ ผู้บริหารควรจัดให้มีการฝึกอบรมครูให้มากขึ้น จัดครูให้ครบชั้น ควรอบรมการใช้สื่อให้ครู ควรมีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงคู่มือวัดผลให้ได้มาตรฐาน ควรจัดสรรครุภัณฑ์ให้เพียงพอ ควรนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง และควรประชุมอบรมทางวิชาการเดือนละ 1 ครั้ง

2.งานวิจัยต่างประเทศ

มาร์เทลลาโร (Martellaro, 1983 : 384-A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ในรัฐเม็กซิโก โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ในการควบคุมการศึกษาและอิทธิพลที่เป็นไปได้จากข้อมูลที่สามารถนำมาได้โดยใช้ตัวแปรจากผลการสรุปการทดสอบทักษะเบื้องต้นของนักเรียน ระดับชั้นที่ 5,8 และ 11 ในปี 1979, 1980 และ 1981 ในโรงเรียนนิวม็กซิโก ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ในช่วงท้ายของการศึกษาพบว่า ถึงแม้สัมพันธ์ที่พบตามแบบเพียร์สัน มีแนวโน้มจะ

บ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรอื่นๆ เช่น จำนวนร้อยละของนักเรียนที่ได้เรียนศิลปกรรมจรรยาของนักศึกษาเบื้องต้น และตัวแปรอื่นๆจะถูกรวมในรูปแบบดังกล่าวก็ไม่ปรากฏตามสัมพันธ์และดูเหมือนว่าจะไม่มีเหตุผลใดที่จะเชื่อถือหรือยอมรับได้ว่าขนาดของโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

วอล์คเกอร์ (Walker, 1983 : 384-A) ได้ทำการศึกษาผลของการให้การประชุมอบรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมของครูประจำชั้น และแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังฝึกอบรม จากข้อมูลในการศึกษาผู้บริหารโรงเรียน 6 คน ครูประจำชั้น 35 คนและนักศึกษา 350 คน ในโรงเรียนมัธยมในรัฐไอโอวา ในช่วงปี 1981-1982 โดยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบสองกลุ่มคือ กลุ่มทดลองเป็นครูที่ได้รับการฝึกอบรมการจูงใจของผู้บริหารโรงเรียน กับกลุ่มควบคุมเป็นครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มทดลองมีการใช้แนวคิดแรงจูงใจได้บ่อยครั้งกว่าใช้วิธีบังคับควบคุมนักศึกษา 2) กลุ่มทดลอง มีการใช้แนวคิดแรงจูงใจมากกว่ากลุ่มควบคุม 3) นักศึกษาในกลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกอบรมทางวิชาการมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) นักศึกษาในกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีการรับรู้ทางวิชาการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สปาร์ค (Spark, 1984 : 1010-A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานจริงของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน ในโรงเรียนระดับอำเภอของรัฐแคลิฟอร์เนียโดยมุ่งศึกษาจากโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด และโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับนักเรียน คือ ให้ผลการสอบหรือหลักฐานคะแนนของโรงเรียนในระดับอำเภอ ในปี ค.ศ. 1981 ใช้วิธีสำรวจข้อมูลทางไปรษณีย์ ให้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน นโยบายและคุณภาพในการบริหารงานและศึกษาความเพียงพอของบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ระหว่างผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนที่สูงและต่ำ ผลการศึกษาพบว่า ในหลักการมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ หรือความสัมพันธ์ใดระหว่างผลสัมฤทธิ์ในระดับอำเภอ และนโยบายการปฏิบัติงานและการรับรู้ในส่วนของกาให้บริการระหว่างผู้บริหารในระดับอำเภอกับผู้บริหารโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่บ่งชี้ว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงของอำเภอ มักจะเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะจัดการให้มีการวางแผนการเป็นผู้นำ และมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

บูธ (Booth, 1985 : 596-A) ได้ทำการศึกษาการประเมินค่าทางศิลปกรรมจรรยาของการบูรณาการของหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะบ่งชี้หรืออธิบาย

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการออกแบบของการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลที่มีการพิจารณาผลย้อนกลับ โดยผู้บริหารโรงเรียนและคณะทำงานในโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองจาร์จอน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูอาจารย์ 36 คน และนักเรียน 730 คน ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏได้ชัดเจนโดยคณะทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่จัดการกับครูอาจารย์ เป็นการจัดการที่มีการควบคุมเข้มแข็ง และการริเริ่มอย่างมีพลัง ในขณะที่เดียวกันที่ครูอาจารย์ยินยอมให้ข้อตกลงและทิศทางที่จะเปลี่ยนแปลงตลอดจนช่วยงานที่ไม่เป็นทางการ บทบาทหน้าที่ที่เป็นทางการของโรงเรียนที่ปรากฏชัดเจน โดยให้ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ มีปฏิสัมพันธ์กันในการประเมินผล โดยได้รับการพิจารณาจากครูเพิ่มขึ้นอย่างมีความสำคัญใน ความรับผิดชอบในการที่จะเตรียมการเป็นพื้นฐานในอนาคต

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหาร ครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ จำเป็นต้องทำงานร่วมกัน จะมอบหน้าที่รับผิดชอบ ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำเพียงฝ่ายเดียวนั้นคงไม่ได้อีกแล้ว คุณภาพทางวิชาการที่จะเกิดกับนักเรียนนั้นคงเกิดขึ้นไม่ได้ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานการศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิจึงต้องหันหน้าเข้าหากัน ให้มีความสำคัญแก่ งานวิชาการในโรงเรียน โดยพัฒนาปัจจัยห้าประการ ให้เป็นผู้นำทางวิชาการไปพร้อมๆกัน สามารถอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน เพื่อทำให้เกิดการประสานทั้งการบริหารและการสอนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียน ดังนั้นการศึกษารoles ของผู้บริหาร ครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ จะทำให้รู้ว่าใครบ้างควรกระทำหน้าที่อย่างไรต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดคุณภาพทางวิชาการมากยิ่งขึ้น